

یک گفتگوی تاریخی با علامه طباطبایی

۱۰ بهمن ۱۳۹۳ ساعت ۱۶:۵۳

با هدایت یکی از روحانیون سرشناس حوزه علمیه قم به محضر استاد رفتیم و پرسش‌ها را در زمینه‌های رسالت، امامت و ولایت مطرح ساختیم. با این امید که پاسخ‌های استاد، رهگشای مسلمین باشد که در این موارد، نکته‌های ابهامی دارند.

دقیقه‌شماری می‌کنم آن روز بیاید که باید به ایران پرواز کنم و با استاد بزرگم در شهر مذهبی قم تجدید دیدار نمایم و از مکتب کم‌نظیرش کسب فیض کنم. این را پروفیسور هانری کوربن فیلسوف و اسلام‌شناس بزرگ فرانسوی در خاطرات خود نوشته است. هانری کوربن، تنها مشتاق این دیدار نبود، همه فلاسفه بزرگ شرق و غرب نیز در لحظه ورود خود به ایران، شتاب داشتند تا شخصیت والای کشورمان را زیارت کنند و او کسی جز «علامه سید محمدحسین طباطبایی» نیست.

علامه طباطبایی، صاحب کتاب مشهور «تفسیر المیزان» از جمله نادر شخصیت‌های علمی کشورمان است که با تصنیف و تالیف ده‌ها کتاب درباره فقه و فلسفه شهرتی جهانی دارد و بزرگترین فیلسوفان غرب، او را به عنوان استاد مسلم می‌شناسد. علامه طباطبایی که علما و روحانیون بزرگ عصر حاضر، از جمله شاگردان مکتبش بوده و هستند، دور از همه علائق مادی زندگی در خانه کوچکش در یکی از کوچه‌های قم، همچنان به تحقیق پیرامون جهان هستی و جهان پس از آن اشتغال دارد.

با هدایت یکی از روحانیون سرشناس حوزه علمیه قم به محضر استاد رفتیم و پرسش‌ها را در زمینه‌های رسالت، امامت و ولایت مطرح ساختیم. با این امید که پاسخ‌های استاد، رهگشای مسلمین باشد که در این موارد، نکته‌های ابهامی دارند.

می‌پرسیم: می‌دانیم که نبوت، حکم الهی است و «نبی»، برگزیده خداست. و اما امامت، چرا امامت موروثی است؟ شیعه معتقد است که حضرت علی بن ابی طالب (ع)، در غدیر خم توسط رسول خدا (ص) به امامت برگزیده شد و محمد (ص) خطاب به یاران حاضر گفت: «من کنت مولاه، فعلی مولاه». و سپس حضرت علی (ع) فرزند بزرگ خویش امام حسن (ع) و او برادرش امام حسین (ع) و سپس فرزندان سیدالشهدا نسلا بعد نسل به امامت رسیدند. نقش مردمی که می‌بایستی پیروان امام و مجری دستورات او باشند در این میان چیست؟ آیا (نعوذبالله) امامت در تشیع چیزی شبیه «سلطنت موروثی فعلی» نبوده است؟

علامه پاسخ می‌دهد:

نه، چنین نیست. قرآن کریم، صراحت دارد بر اینکه احکام دین متعلق به خداست، جز خدا حاکم نداریم... «ان الحکم الا لله». بنابراین مساله وراثت در امامت، نمی‌تواند همانند سلطنت معمولی باشد. یعنی که قدرت و جنبه اجتماعی ندارد و گزینش امام براساس حکم خداست. در قرآن کریم، جایی حکم بر استقلال بدون وراثت می‌دهد، مثل گزینش پیامبر و در جایی حکم به وراثت [می‌دهد]، مانند امامت.

می‌پرسیم: شیعه بر این اعتقاد است که پس از رحلت حضرت امام حسن عسکری (علیه‌السلام)، فرزندش حضرت مهدی‌العصر، امام زمان (عجل‌الله‌تعالی فرجه) به امامت رسید. غیبت صغری در یک مرحله و سپس غیبت کبری که تا روز قیامت ادامه دارد و با ظهورش جهان را عدل و داد، فراخواهد گرفت. حال این سوال مطرح است که: آیا گزینش «نواب عمومی» یعنی مجتهدین که باید فرامین الهی را به امت ابلاغ کنند یک حکم الهی است و یا غیر آن؟

علامه طباطبایی پاسخ می‌دهد: این را بگویم که امام، دو کار دارد: یکی رساندن مسائل دینی به مردم و دیگری رشد و پرورش روانی مردم از حیث اعمال، که این کار اخیر مستقیماً به امام مربوط است و نه به کسی دیگر. و این فرقی نمی‌کند که امام حاضر باشد و یا غایب. و در پس پرده غیبت همه اعمال مردم از نظر امام می‌گذرد و خلاصه آنکه او بیکار نیست. اما مورد اول، یعنی رساندن احکام الهی به مردم توسط غیر امام نیز میسر است. بدین معنی که مردم می‌توانند مسائل دینی را از علما بگیرند و این امر، با غیبت امام هیچ منافاتی ندارد. اما نواب عمومی که همان مجتهدین باشند به حکم الهی انتخاب نمی‌شوند. بلکه حجیت حکمی که علما می‌دهند نسبت به مردم، حکم الهی است و لازم القبول. در عین حال که ممکن است اشتباهاتی هم بشود که آن نیز قابل رفع است. مطلب را به شکلی دیگر نیز می‌توانیم مطرح سازیم و آن اینکه:

انسان، یک ماده بدنی دارد که روح به این ماده متعلق است. این انسان، بر اثر جریان طبیعی از حیث بدن، رشد و نمو دارد و رو به کمال بدنی می‌رود. روح انسان از اعمالی که صاحب آن می‌کند نقشی بر می‌دارد. همچنان که نقش کمال بدنی فاعلی دارد که آن را «طبیعت» می‌نامیم. نقش کمال روحی هم فاعلی دراد که آن «امام» است و بدیهی است که انتخاب امام به حکم خداست و لاغیر.

می‌پرسیم: آیا اصولاً به «جهان اسلامی» در موقعیت فعلی معتقدید؟

علامه می‌گوید: اصولاً من در اموری که شیره سیاسی داشته باشد مداخله‌ای نکرده‌ام. اما نظرم این است که جهانی بودن اسلام، هم از حیث عقل و هم از حیث نقل از مسلمات است. قرآن کریم در این باره صراحت دراد که اسلام دینی است جهانی که هم از حیث افراد، نامحدود و هم از جهت مدت، نامتناهی است.

منبع:

آدرس مطلب :

[طباطبایی - علامه - تاریخ - گفتگو - یک - ۲۲۶۶۴](https://www.cafetari.kh.com/news/۲۲۶۶۴/یک-تاریخ-گفتگو-یک-۲۲۶۶۴)